

LBRIS

We know
books

Traian Ungureanu (TRU)

FOTBALOZOFIA

EDITURA VREMEA

BUCUREȘTI

2025

SUMAR

Lovitura de început	7
CEI 5	11
14 din 5	13
Creatorul	18
Marile retrageri	21
D10S	25
Messi singur cu Messi	29
JOCUL GLOBAL	31
N-a fost gol!	33
Black Cat prescurtat	35
Gento de la coada vacii	37
Un gentleman mozambican	39
Uwe!	41
Gerd	43
Cu Wim, până la capăt	45
Cu timpul...	48
Genii postume	50
Complicații la destin	52
CR 7-17-37	54
Basta!	56
Eden în cartul lui Mario	58
Juan Mata – gânditor uitat	60
Cei pentru care fotbalul e prea simplu	62
Doi universali	64
Moartea-n bocanci	66
Portarul Jan, pescar de trăsnete	68
Sistemul bielsă-manivelă	70
Șeful bursei de oseminte	73
Când mingea era mai rotundă	75
Golul acela	77
Codul Muncii în Paradis	79
Teorema GA și consecința RO	82
Mexic '70 rejucat	84

Un an istoric	86
A fi spre a nu fi	88
Război, nu pace	91
Vital?	94
Mai bine mai neserioși	96
Standard și amnezie	98
%	101
Valoarea e incoloră	103
Cum se naște o renaștere	105
Ultimul exponat	107
În lipsa corului	109
Fani	111
Napoli, Sole Amaro!	113
Mamma mia!	115
Genetic	117
The latest cu Bessim Hogeia	119
THE ENGLISH GAME	121
Ce contează într-o săptămână	123
Dieta cu ceai nedecontabil	125
Paznici de fotbal	127
66 plus 60	129
Radio Charlton	131
Bobby în zbor fără escală	133
Banksy necunoscutul	137
Uităm	139
Nobby – good boy!	141
Fan Lorimer	143
Viață de 1 milion	145
Modelul care nu minte	147
Otreapa de Gascoigne	149
Alli fără noroc	152
Statuie neterminată	154
<i>Football? Bloody hell!</i> (dar Cathy nu acceptă)	156
Bătrânul și fotbalul	160
Happy End, nu?	163
Casa dlui Robson	165
Veioza a rămas aprinsă	167
Ăsta sau ăsta?	169
Unde l-am mai întâlnit pe Wenger?	171
Fotbal mic, nație mare – studiu de eșarfă	173

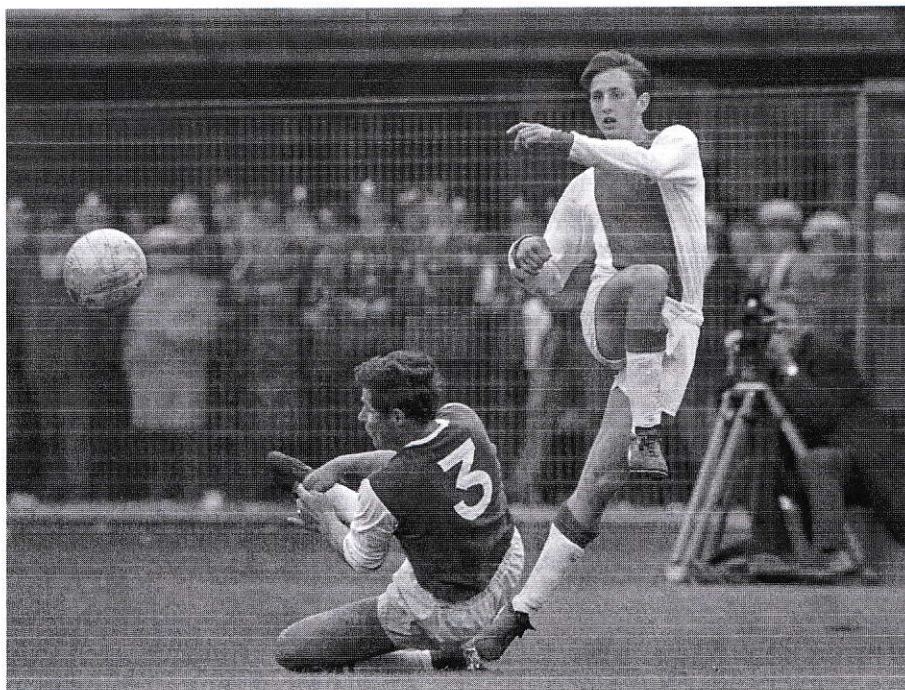
Balonul de aur	175
Fundal de Orient	177
Muzică populară și divină	179
Cupa care educă	181
Fanii Reginei	184
Ce e fotbalul?	186
JOCUL NAȚIONAL.....	189
Nicolae Dobrin: poet, pară, geniu, gâscan	191
Cu Dinu, departe de Beijing	196
McQueen – un vampir la București	198
Ce ne-a lăsat Costică la plecare	200
O să dai gol, Zoli!	202
Prințul devastator și singur	204
Stroe cel bun	207
Continental Craiovean	210
E de scris	213
Constantin Bărbulescu-Wembley	215
UTA la Rotterdam și în timp	217
Mistică rapidă	219
Viitorul din trecut	222
PRELUNGIRI.....	225
Comentatori	227

LBRIS

We know
books

CEI 5

14 din 5

Johan Cruyff (Ajax - Feyenoord 1-0/1967) Foto: Ron Kroon

Trecerea unui fotbalist în uitare nu provoacă accidente emoționale majore. O avalanșă statistică ingrată își îngroapă fără întârziere victima sub scoruri măturate de propria repetiție. Un mare fotbalist e cruțat doar un pic mai mult. O vreme, dar numai o vreme, Gunther Netzer sau Enzo Francescoli sfilează din filme de arhivă, după care se retrag lângă Francisco Gento sau Włodzimierz Lubanski (cine?), într-o obscuritate de muzeu abandonat.

Există o singură categorie-excepție, cu exemplare puține și inclassificabile. Geniile. Atipicii. Anormalii. Aberanții. De fapt, nu există un cuvânt care să se lipească de acești fotbaliști bizari până la absurd. Cea mai vizibilă caracteristică a singurătății lor e capacitatea de a juca fotbal fără a reține nimic din fotbalul jucat până la ei. Într-un fel evident și imediat vizibil, dar complet inexplicabil, acești oameni dau

impresia că nu știu nimic despre ce s-a jucat înaintea lor și, în consecință, iau fotbalul de la început. Aroganță supremă: după regulile lor.

Există un grup restrâns de mutanți, pe nedrept numiți jucători, care se dau în vânt după acest fel de a nu juca fotbal și de a-l face jocul timpurilor viitoare. Mai exact?

Cei 5 fixați în eternitate: Pelé, Di Stéfano, Cruyff, Maradona și Messi.

Apoi, locotenenții lor la fel dăruiți, dar mai retrași și prea amatori de pozne locale: Sekularac, Dobrin, Cârțu, Giuhici și, de pildă, marele necunoscut Thomás Carlovich, argentinianul retras în sine, pe al cărui tricou Diego Maradona a scris „A fost mai bun ca mine”. De regulă, aceste sub-genii locale rămân legende județene, poate, cel mult, naționale. Amintirea lor e altceva și naște un mit într-o lume mai degrabă folclorică, prizonieră și intraductibilă.

Ei bine, Johan Cruyff abia dacă poate sta în vreun cadru sau super-cadru. Cruyff e aberant supra-aberant. Un exponat național, marcat de pasiunea olandeză pentru individualism radical, și un universal fără limite, liber de întreg patrimoniul fotbalului pre-Cruyff. Cu această combinație orbitoare de unicate, Johan Cruyff a dat peste cap logica amneziei generale care macină, și în fotbal, eroi și glorii cândva nemuritoare.

Cel mai mare fotbalist al tuturor timpurilor e, probabil, și cea mai mare greșală involuntară în mecanismele care produc performanță sportivă. Ca orice eroare profundă și naturală, apariția lui Cruyff a produs un cristal perfect. Prea clar pentru orice comentariu și prea misterios pentru orice ipoteză, Cruyff a fost unul dintre acele cazuri rarissime de creatori care trebuie, mai întâi, să distrugă datele lumii cunoscute pentru a scoate la lumină spații doar matematic previzibile. Pe scurt, Johan Cruyff a fost un geniu complet, adică un gânditor fără origini teoretice și, în același timp, un teoretician cu sistem. Practic, asta a însemnat că Johan Cruyff a jucat și a antrenat mereu nemulțumit de rămânerea în urmă a fotbalului ce-i era contemporan.

În lumea civilă, asta a însemnat că, pe 25 aprilie 1947, o familie modestă de mici slujbași olandezi s-a ales cu un copil, în aparență ca toți copiii vremii și ai cartierului. La 12 ani, Johan Cruyff a rămas fără tată. L-a căutat toată viața. Se spune că a purtat discuții lungi cu el, în nopți nedormite în bucătăria din Barcelona, unde tocmai întorcea fotbalul pe dos. În mai 1962, Johan a fost băiat de mingi la meciul Benfica – Real, finală de Cupa Campionilor, la Amsterdam. Acolo, încremenit pe tușă, l-a văzut pe Alfredo Di Stéfano. S-a transmis, atunci, ceva dinspre Astrul Suprem spre Puștiul din tușă? Nu știm, dar e normal să o credem.

Ce știm cu adevărat e că familia Cruyff locuia într-un cartier suspect de apropiat de Stadionul Ajax. De aici începe discuția despre fotbal.

La 17 ani, din care 12 petrecuți prin spatele porților și la curățat de ghetete, Cruyff a cerut tricoul cu numărul 14 și a debutat în echipa mare. După numai doi ani, Ajax se scutura de rugină și devenea jucăria strălucitoare și ininteligibilă a tânărului Johan. Căci, adâncit într-o conspirație temerară, împreună cu Rinus Michels – mentor și antrenor –, Johan Cruyff începuse să scoată din joc jocul de fotbal. Primul pas: descoperirea spațiului. În următorii 50 de ani, fotbalul a încercat, uneori, să se elibereze, dar a rămas, în cele din urmă, captivul acestei descoperiri uluitoare.

Născut și crescut într-o țară obsedată de lipsa de spațiu terestru, amenințată de mare și apărată de diguri savante, Cruyff a decis că, în fotbal, terenul de joc e nelimitat. În mod neverosimil, Cruyff și Michels au înțeles că pot face terenul atât de mare cât vrea Ajax și atât de îngust cât e nevoie pentru blocarea adversarului. Filozofia fotbalului născocit de Cruyff și Michels la sfârșitul anilor '60 afirmă că mișcarea de grup și circulația paselor pot crea spațiu. Cu acest proiect, botezat modest „fotbal total”, Ajax și, mai apoi, Olanda au demolat suma obișnuințelor și cunoștințelor curente în fotbal. Prima consecință, și azi subestimată, a fost degradarea driblingului. Diferența care dă superioritate în atac a încetat să mai depindă de dribler, de superdotatul iute de picior, și a devenit rezultatul mișcării colective. Denis Bergkamp, unul dintre inițiații cultului cruyffian, a fost chiar în stare să declare senin că „nu crede în dribling”.

Cruyff a fost, desigur, un jucător de tehnică desăvârșită, dar nu un dribler clasic. Studioșii dezbat, încă, în căutarea numărului exact de picioare folosite de Cruyff. Consensul general s-a oprit la nu mai puțin de patru și nu mai mult de șase. Cruyff putea lovi perfect mingea cu orice parte a membrelor inferioare, dar asta a rămas o chestiune secundară, de mijloace și utilaje.

O altă consecință a mutației spațiale impuse de Ajax a fost compromiterea practică și teoretică a negației. E vorba despre explozia controlată care a distrus mistică defensivă italiană. În primăvara lui 1972, Ajax a făcut cele mai fluente 30 de minute vreodată filmate pe un teren de fotbal și a dezintegrat un Inter în aparență perfect, într-o finală de Cupă Europeană care a scos din istorie „catenaccio”.

Johan Cruyff a reușit să schimbe de două ori fața fotbalului. Mai întâi, cu Ajax, ca jucător și gânditor cu gura mare în teren (încă de la 17 ani, Cruyff își școlea fără reținere coechipierii, pe viu, în timpul meciului). A doua oară, cu Barcelona, ca antrenor oracular,

desenând abstracțiuni pe tabla de analiză tactică, în pauză, la cabine. În amândouă cazurile, ca vizionar. Mai exact: ca vizionar logoreic. Johan Cruyff nu se putea abține de la viziune și își dezvoltă expertiza oriunde. De pildă, explicând șoferilor trasee prin orașe pe care nu le vizitase sau lămurindu-l pe marele coechipier Arie Haan sub ce unghi și cu ce forță se introduce o monedă într-un automat Coca-Cola.

Radicalismul lui Cruyff n-a fost o feerie amicală. Da, fotbalul s-a supus și a devenit o variabilă de laborator lansată la Amsterdam și relansată de școala de studii avansate Barcelona. Însă Maestrul nu era o persoană de dus la șezători și taifasuri cumsecade. Cruyff a fost un egocentric neîngăduitor în relațiile cu lumea și gândirea oficială. Federația olandeză, vestiarul Barcelonei, ziarele mari și specialiștii în auto-istețime TV au fost bruscați de inteligența eruptivă a Marelui Preot cu Crampoane. Cruyff a trăit până la capăt o vocație de pastor avangardist, când sedus de *The Beatles*, ca orice copil al underground-ului olandez șazicist, când lipit de o limbă olandeză stranie, plină de accente muncitorești și cuvinte vetuste. În Olanda, Cruyff făcea figura unui Mag nu tocmai întreg la cap: un soi de adolescent interminabil, un tânăr tot mai cărunț, un chirurg care operează pe cord deschis folosind texte medievale și alte asemenea tehnici accesibile doar inițiaților.

Limitele lui Cruyff au fost vizibile. Mai întâi, în lipsa de limită. Nimeni și nimic nu au putut opri discursul acestui om care a intrat pe teren vorbind, la 17 ani, și a turuit până la sfârșitul vieții, în rafale de decrete aberante, confirmate rapid de realitate. Arie Haan, marele coechipier de la Ajax, își aduce aminte de o echipă în pragul migrenei la fiecare tiradă a lui Cruyff. De fiecare dată, ideile lui Cruyff au avut același traseu: o decolare smintită care promitea prăbușirea și se încheia cu o aterizare impecabilă. Oare chiar ne trebuie portar? Punem în poartă un fundaș cu mânuși și câștigăm un atacant. Swart, Muhren, Kaizer și ceilalți giganți ai lui Ajax 1970 s-au luat cu mâinile de cap, exasperați de noul delir al lui Cruyff. După câteva luni de dezbateri, Jan Jongloed devenea primul portar corcit cu un stoper, în poarta Olandei.

Avangardismul lui Cruyff a fost, însă, un produs vulnerabil. Mai mult decât toți marii olandezi ai fotbalului, Cruyff a fost dominat și învins de prejudecăți clasice. Prima dintre ele: sângele prefăcut în istorie.

După 17 pase consecutive în minutul 1 al finalei de Cupă Mondială 1974, Olanda conducea cu 1-0 și trebuia să mai facă un singur lucru. Să aplice lovitura de grație. Germania era sfărâmată și își aștepta sfârșitul, cu ceafa pregătită. Sub conducerea lui Cruyff, Olanda a decis că

e mai bine să umilească metodic marele inamic german. Vreme de 20 de minute, Olanda a disprețuit Germania, în contul amintirilor de război. Alergați prin curtea lagărului, nemții au făcut ce știu să facă mai bine: au scos sufletul din plutonul de execuție. Olanda a înțeles când era prea târziu și a pierdut finala. „Olanda a jucat foarte bine primul minut”, declara după meci Cruyff.

Trebuia să înțelegem încă de atunci că, în Cruyff, avem de-a face cu un cap care gândește prea repede pentru propriile picioare și pentru mintea noastră. Ne lămurește o altă cugetare a acestui om uimitor: „Joci fotbal cu mintea. Picioarele nu fac decât să te ajute”.

Nici azi, după 50 de ani și a treia finală de Mondiale pierdută, Olanda nu reușește să scape de cele două manii care îi interzic succesul: trufia națională și inteligența decimată de o încăpățănare de morar. Portocala mecanică știe să se taie în felii. Asta nu înseamnă că Germania s-a emancipat. Ura e reciprocă și nepieritoare. În 1978, Ajax a organizat meciul de retragere a lui Cruyff. Bayern a sosit la Amsterdam, a violat fiecare fir de iarbă, a bătut cu 8-0, a desfigurat fotbalul și a plecat mulțumită acasă. Cruyff fusese dezonorat. *Alles gute!*

Leția supradotaților care apar periodic pe stadioane spune că lista sacralității e scurtă în fotbal. Cinci nume au statut divin: Di Stéfano, Pelé, Maradona, Messi și Cruyff. De fapt, ultimul se descompune și recompilează în și din Nureyev și Federer. Nu putem ști dacă, vreodată, cineva îl va depăși. Știm că Johan Cruyff e singur între cei cinci. Nu numai jucător, ci om de fotbal deplin. Nu vedetă curentă, ci legendă în care fotbalul însuși se pierde, pentru a reveni purificat ca o ecuație care s-a lepădat de calcul și s-a așezat într-un număr: 14. Numărul ales și purtat de Cruyff pe tricou cu intenție și semnificație. Două cifre care desemnează, împreună, numărul sub care joacă rezervele, non-titularii. În cazul lui Cruyff, semnul absolut. Un jucător extra-teritorial, extra-ordinar, extra-terestru.

Și mai precis, 14 din 5. Astrul central din constelația care dă cei cinci fotbaliști supremi. Avem restul zilelor pentru a înțelege sensul ascuns al acestui număr.

Creatorul

Pelé (Suedia - Brazilia 1-7/1960) Foto: AFPSCANPIX

Cel mai mare? Treaba pământenilor pedanți și perdanți! Pelé a fost deasupra. O observație discutabilă, dar nu imposibilă spune că toți ceilalți patru contracandidați îi sunt subcapitole. Căci Pelé a avut eleganța patriciană și viziunea spațială post-geometrică care au trecut în Di Stéfano și, apoi, în Cruyff. Și explozia prelungită care ni l-a dat pe Maradona. Și controlul magic-magnetic din care a apărut relația siameză Messi-minge. De altfel, singura comparație care merită contemplația duce la un alt supra-natural: Cassius Clay (mai târziu, Muhammad Ali). Misterul care îi unește e desăvârșirea athletică a corpului și echilibrul permanent în orice regim de mișcare.

În rest, Pelé e un necunoscut. Legenda și haloul au iradiat și eliminat detalii cât se poate de reale. Mai întâi, ambiția foarte terestră a profesionistului. Pelé a răspuns neîncetat traumei provocate de accidentarea care l-a scos din fotbal pe Dondinho, tatăl, mentorul și

primul antrenor al lui Pelé. Rămas pe drumuri, vârful lui Fluminense și-a antrenat singur copilul. Pelé, fiul, a rămas cu obsesia corpului perfect întreținut și cu practica maniacală a fiecărei posturi de joc, inclusiv și atipic pentru cei mai mari dintre cei mari, jocul de cap (Dondinho se alesese cu porecla Maleável – suplul – tocmai pentru calitatea jocului aerian).

În 1958, în Suedia, campion mondial la 17 ani, plângând pe umărul portarului Gilmar, Pelé pare un copil covârșit. Imaginea înșală. Puștiul era, deja, un organism fizic și mental desăvârșit. Adevăratul copil era în aceeași echipă, se chema Garrincha și – zic bătrânii – avea, poate, mai mult talent decât Pelé. Dar Garrincha s-a născut copil și a murit tot copil, la 49 de ani, răpus de băutură. De altfel, confuzia trebuie eliminată. Zis și Diavolul Șchiop, Garrincha s-a născut cu un picior mai scurt și cu obsesia driblingului fără limite. În 1958, la un antrenament al naționalei în drum spre titlul mondial, antrenorul Vicente Feola a încercat să-i explice lui Garrincha că jocul de fotbal prevede și pasa. Feola a așezat în teren un scaun și i-a cerut lui Garrincha să paseze, în clipa în care ajunge foarte aproape de scaun. Garrincha a analizat cererea și a reușit să dribleze scaunul. Feola a renunțat. Garrincha a mers mai departe. Pe drum a distrus, într-un meci neverosimil, naționala URSS, a devenit cea mai mare aripă a tuturor timpurilor și a ieșit din fotbal înconjurat de glorie, femei și cachea (rachiu de trestie de zahăr). Un milion de oameni s-au înșirat, în 1983, ca să-l salute pentru ultima oară pe Garrincha. Era o eroare umană. Prea umană. Garrincha n-a fost o ființă normală și reală. Alcătuit din instincte pure, Garrincha a aparținut unui bestiar fantastic fiind de creaturi inimaginabile. Fotbalul i-a fost contribuția la marele spectacol de circ al lumii supra-umane care lasă cu gura căscată copiii, până la întâlnirea cu Garrincha adulți.

Pelé a evitat abisul în care s-a bălăcit Garrincha. Geniul lui reținut nu a avut niciodată aplecare spre nechibzuință.

Supradotat cum numai paradisul poate fi, Pelé a luminat solar, ca o mașină de armonizat viața prin jocul de fotbal. Eclipsele n-au lipsit. În 1962, în Chile, Brazilia a câștigat titlul mondial, dar Pelé a ieșit din lot, după o luxație. Era meciul cu marea Cehoslovacie și timpurile erau cavalierești. Rămas în teren (nu se făceau schimbări), Pelé a fost evitat și ferit, cu respect, de închizătorii cehi Jan Lala și Jan Popluhar. Pelé le-a rămas recunoscător toată viața. Onoarea domnea, încă, în fotbal, deși jocul și oasele jucătorilor erau mult mai puțin protejate de regulament și de arbitraj.

Dar cavalerismul se stingea. În 1966, eclipsa a fost brutală. Bulgaria, prin Dobromoir Jecev, și Portugalia, prin Joao Morais, au dezlănțuit ciobănișmul fără frontiere. Pelé a ieșit rănit de pe Goodison Park, după 1-3 cu Portugalia, jurându-și că nu va mai juca niciodată la Mondiale. Fără s-o știe, Pelé pornea, tot atunci, spre apoteoză.

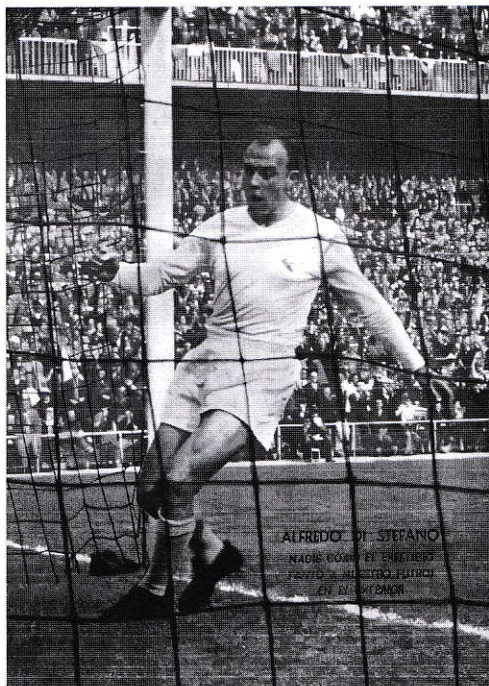
Peste patru ani, planetele se aliniau și își urmau Astrul Șef. Pelé și cea mai mare echipă vreodată semnalată pe pământ scăpărau fără întrerupere și împingeau fotbalul la apogeu. E greu de acceptat, dar Mexic 1970 a fost vârful și sfârșitul. După Pelé, Tostao, Gerson, Clodoaldo, Carlos Alberto și Jairzinho, după Pasa Mistică la golul patru din finala cu Italia, totul era jucat și adjudecat. Urma declinul. Pelé juca ultimul lui Campionat Mondial și fotbalul începea o transformare care poate fi numită declin. Deși ar trebui poate să vorbim despre sfârșitul clasicității și începutul modernității. Brazilia 1970 le conținea pe amândouă, dar poate fi imaginată ca animalul fabulos care se dezbracă de primul penaj, pentru a rămâne înveșmântat în cel de-al doilea.

Oricum, triumful mirific Pelé-Brazilia 1970 a fost un poem clar și netulburat, scris de o echipă care nu avea de împărțit, de reproșat sau de contestat ceva. Brazilia lui Pelé era naturală și perfectă, avea forța desăvârșirii și componența unui Olimp fără urmași. Pelé și ceilalți au reprezentat ultima și cea mai uimitoare apariție a fotbalului necontaminat, necondiționat și non-nevrotic.

După 1970, fotbalul a urmat o altă cale. Ce a urmat a fost mai fizic, mai bogat, mai televizat, mai sistematizat, mai comentat, dar tot mai departe de grația și de ușurința cu care Brazilia așezase fotbalul între arte.

Finala Braziliei câștigătoare în 1970 și finalul lui Pelé încheiau fotbalul spectaculos și inexplicabil, deschis și indescifrabil, fotbalul unor vremuri, acum pierdute, de elan și optimism uman autentic. Pelé le-a fost ultimul zeu. De fapt, le-a fost Creatorul.

Marile retrageri

Alfredo Di Stéfano (Real Madrid – 1959)

Și Alfredo Di Stéfano a fost, alături de Cruyff, Maradona, Pelé și Messi, cel mai mare fotbalist al tuturor timpurilor. Paradox admisibil în fotbal, fiecare din cei cinci a fost cel mai mare, iar asta nu face decât să spună că avem de-a face cu cinci variante ale aceluiași miracol: jucătorul perfect. Da, fulgerul poate lovi de mai multe ori în același loc. Până acum, numai cinci persoane s-au nimerit la locul potrivit și asta dovedește o frecvență remarcabilă pentru numai 100 de ani de fotbal.

Di Stéfano s-a retras definitiv, în altă lume, la 88 de ani, victorios în cinci Cupe Europene și învins de un infarct personal.

Nu e exagerat să credem că acest om de o modestie în complet dezacord cu palmaresul a avut, la sfârșit, două pretenții. Două exigențe care înseamnă unul și același lucru: grija pentru memoria bunului nume. Mai întâi, există temeuri să bănuim că acest om

faimos doar prin el însuși, și nu prin generatoare de celebritate, ar dori să-i pronunțăm corect numele: Stéfano, cu accent pe prima silabă, ca în italiana vorbită de tatăl lui, Michele, argentinian de primă generație, într-o familie sosită din insula Capri, la doi pași marini de Napoli.

Di Stéfano a purtat cu el, în toată cariera, o notă de discreție și hărnicie, imprimată de viața emigrantului în Barracas, cartier de săraci și, într-adevăr, barăci din Buenos Aires. Di Stéfano a adunat prea puține minute televizate și asta l-a condamnat la absență în memoria generațiilor crescute lângă ecran. Însă ce se poate vedea în imaginile puține pe care le putem rula și relua e limpede: un fotbalist cu accentul pe toate silabele și având capacitatea de a judeca un meci de la cap la coadă, într-o secundă. Johan Cruyff a fost celălalt practicant al acestei arte rapide, dar a lucrat incomparabil mai vorbăreț și chiar discret paranoic. Utilajul cerebral din înzestrarea lui Di Stéfano și Cruyff n-a fost și, probabil, nu va putea fi vreodată depășit. Amândoi au defilat pe deasupra meciurilor în care au jucat, cunoscându-le și fixându-le destinul, de la prima atingere a mingii. Un anume mod inanalizabil de a scana mersul viitor al jocului în chiar timpul jocului i-a pus pe amândoi în situația de regizori ai unor meciuri în care nu mai era loc de nimic altceva în afara deciziilor lor. Acest fel de a juca „cu capul sus”, fără a privi niciodată la minge a aparținut, dintotdeauna, fotbaliștilor care nu mai aveau ce afla din desfășurarea anecdotică și din accidentele unui joc altfel, prin definiție plin de aleatoriu. Nicolae Dobrin a expus, la noi, această artă care poate fi ușor confundată cu indiferența suverană sau chiar cu aroganța supervedetei.

Di Stéfano a avut de învățat metodic un singur lucru: jocul cu mingea jos, lipită de gazonul redus la obediența unei mese de biliard. A învățat acest tip de conduită în 1945, la primul contact cu maestrul Carlos Peeucelle, antrenor la River Plate și fost vârf de combinații rapide, culcate la firul ierbii. După primul an de cursuri, Di Stéfano era complet și dicta circulația în teren aproape fără nevoie de asistență. În mod remarcabil, toți cei cinci supremi ai fotbalului dintotdeauna (Di Stéfano, Pelé, Cruyff, Maradona, Messi) n-au fost jucători de angajament aerian, ci desenatori la sol, pe bază de control al balonului, distribuție și anticipație în spațiu și timp.

Teoria ajută, dar nu explică și, din acest motiv, jocul lui Di Stéfano poate fi văzut fără a fi cu adevărat înțeles. Mostra e Real-Madrid – Eintracht Frankfurt 7-3, în finala Cupei Campionilor, în mai 1960, pe Hampden Park, la Glasgow. Acesta a fost unul dintre acele meciuri care rezumă fotbalul unei epoci în timp ce o deschide pe următoarea.